

Lösningsskisser för TATA41 250326

1a) $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{\sin \sqrt{2x}}{e^{\sqrt{3x}-1}} = \lim_{x \rightarrow 0} \frac{\sin \sqrt{2x}}{\sqrt{2x}} \cdot \frac{\sqrt{2}}{\sqrt{3}} \cdot \frac{1}{\frac{e^{\sqrt{3x}-1}}{\sqrt{3x}}} = 1 \cdot \sqrt{\frac{2}{3}} \cdot \frac{1}{1} = \sqrt{\frac{2}{3}}$ enligt standardgränsvärden.

1b) $\frac{x^2 + x - 6}{\ln(5 - 2x)} = \frac{(x - 2)(x + 3)}{\ln(1 - 2(x - 2))} = /t = x - 2/ = \frac{t(t + 5)}{\ln(1 - 2t)} = \frac{t + 5}{\frac{\ln(1-2t)}{-2t} \cdot (-2)} \rightarrow -\frac{5}{2}, t \rightarrow 0,$
 d v s då $x \rightarrow 2$, enligt ett standardgränsvärde.

1c) $\frac{\ln(2x^3 + e^{4x})}{x} = \frac{\ln e^{4x} + \ln\left(1 + \frac{2x^3}{e^{4x}}\right)}{x} = 4 + \frac{1}{x} \ln\left(1 + \frac{2}{4^3} \cdot \frac{(4x)^3}{e^{4x}}\right) \rightarrow 4 + 0 \cdot \ln\left(1 + \frac{2}{4^3} \cdot 0\right) = 4, x \rightarrow \infty$ enligt ett standardgränsvärde.

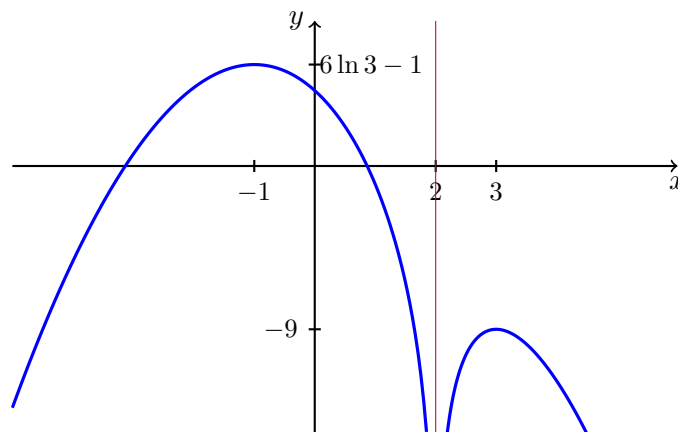
Svar: (a) $\sqrt{\frac{2}{3}}$ (b) $-\frac{5}{2}$ (c) 4.

2) f är definierad då $x \neq 2$. Standardräkningar (Gör dessa!) ger $f'(x) = \frac{2(x+1)(3-x)}{x-2}$.

Teckentabell:

x		-1		2		3	
$2(x+1)$	-	0	+		+		+
$3-x$	+		+		+	0	-
$x-2$	-		-	0	+		+
$f'(x)$	+	0	-	ej def.	+	0	-
$f(x)$	↗	lok. max.	↘	ej def.	↗	lok. max.	↘

Vi ser att $f(x) = 6 \ln|x - 2| - x^2 \rightarrow -\infty, x \rightarrow 2$ (ty första termen $\rightarrow -\infty$ och den andra har ändligt gränsvärde) och $f(x) = x^2 \left(6 \frac{\ln|x|}{x^2} + 6 \frac{\ln|1 - \frac{2}{x}|}{x^2} - 1\right) \rightarrow -\infty, x \rightarrow \pm\infty$ då uttrycket inom parentes går mot -1 enligt standardgränsvärde. Vidare är $f(-1) = 6 \ln 3 - 1$ och $f(3) = -9$. Detta ger grafen

Svar: För graf, se ovan. f har lokala maximipunkter i $x = -1$ (med det lokala maximivärdet $f(-1) = 6 \ln 3 - 1$) och i $x = 3$ (med det lokala maximivärdet $f(3) = -9$). Lokala minimipunkter saknas. Linjen $x = 2$ är lodrät asymptot och vågräta asymptoter saknas.

3a) Partialintegration av en etta ger

$$\int_0^2 \ln(x+1) dx = [(x+1) \ln(x+1)]_0^2 - \int_0^2 (x+1) \cdot \frac{1}{x+1} dx = 3 \ln 3 - [x]_0^2 = 3 \ln 3 - 2.$$

Anmärkning: Att använda x som primitiv till 1 istället för $x+1$ funkar förstås också, men ger lite längre räkningar.

3b) Bytet $t = e^{2x} \Rightarrow dt = 2e^{2x} dx = 2t dx \Leftrightarrow dx = \frac{dt}{2t}$ följt av partialbråksuppdelning ger

$$\begin{aligned} \int_0^a \frac{dx}{e^{2x} + 1} &= \int_1^{e^{2a}} \frac{dt}{2t(t+1)} = \frac{1}{2} \int_1^{e^{2a}} \left(\frac{1}{t} - \frac{1}{t+1} \right) dt = \frac{1}{2} \left[\ln \left| \frac{t}{t+1} \right| \right]_1^{e^{2a}} \\ &= \frac{1}{2} \left(\ln \frac{e^{2a} + 1}{e^{2a} + 2} - \ln \frac{1}{2} \right) = \frac{1}{2} \left(\ln 2 - \ln \left(1 + \frac{1}{e^{2a}} \right) \right) \rightarrow \frac{\ln 2}{2}, \quad a \rightarrow \infty, \end{aligned}$$

så $\int_0^a \frac{dx}{e^{2x} + 1} \rightarrow \frac{\ln 2}{2}$, $a \rightarrow \infty$. $\int_0^\infty \frac{dx}{e^{2x} + 1}$ är alltså konvergent och $\int_0^\infty \frac{dx}{e^{2x} + 1} = \frac{\ln 2}{2}$.

Anmärkning: Bytet $t = e^{-2x}$ fungerar också och ger aningen kortare räkningar.

Svar: (a) $3 \ln 3 - 2$ (b) $\int_0^\infty \frac{dx}{e^{2x} + 1} = \frac{\ln 2}{2}$ och är därmed konvergent.

4a) Variabelbytet $t = \sqrt{x-3} \Leftrightarrow x = t^2 + 3$, $t \geq 0 \Rightarrow dx = 2t dt$ ger att

$$\int \frac{x}{\sqrt{x-3}} dx = \int \frac{t^2 + 3}{t} \cdot 2t dt = \frac{2t^3}{3} + 6t + C = \frac{2}{3}(x+6)\sqrt{x-3} + C,$$

där C är en godtycklig konstant.

4b) Trigonometriska ettan samt bytet $t = \cos x$, $dt = -\sin x dx$ ger (C är en godtycklig konstant):

$$\begin{aligned} \int \frac{\sin x}{3 - \sin^2 x} dx &= \int \frac{\sin x}{2 + \cos^2 x} dx = -\frac{1}{2} \int \frac{dt}{1 + \left(\frac{t}{\sqrt{2}}\right)^2} = -\frac{1}{2} \cdot \sqrt{2} \arctan \left(\frac{t}{\sqrt{2}} \right) + C \\ &= -\frac{1}{\sqrt{2}} \arctan \left(\frac{1}{\sqrt{2}} \cos x \right) + C. \end{aligned}$$

4c) Jämn funktion, symmetriskt intervall ger ($I =$ sökt integral):

$$I = 2 \int_0^{1/2} x \sin(\pi x) dx = \frac{2}{\pi} [-x \cos(\pi x)]_0^{1/2} + \frac{2}{\pi} \int_0^{1/2} \cos(\pi x) dx = \frac{2}{\pi^2} [\sin(\pi x)]_0^{1/2} = \frac{2}{\pi^2}.$$

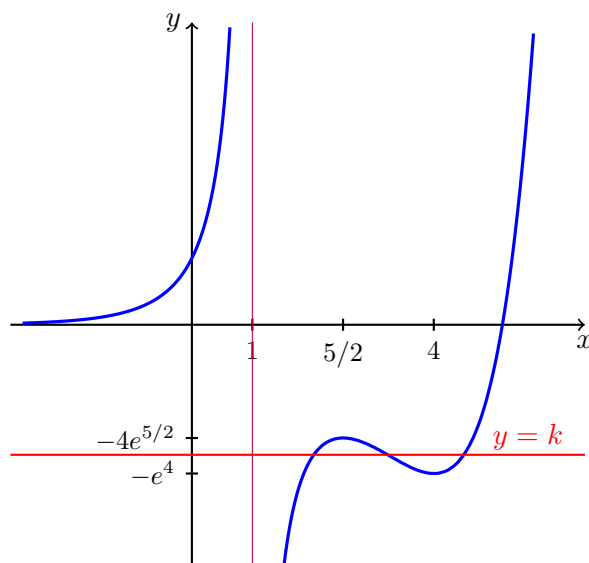
Svar: (a) $\frac{2}{3}(x+6)\sqrt{x-3} + C$ (b) $-\frac{1}{\sqrt{2}} \arctan \left(\frac{1}{\sqrt{2}} \cos x \right) + C$ (c) $\frac{2}{\pi^2}$.

5) f är definierad för $x \neq 1$. Standardräkningar (Gör!) ger $f'(x) = \frac{(2x-5)(x-4)}{(x-1)^2} e^x$.

Teckentabell:

x	1		5/2		4		
e^x	+	+	+	+	+	+	
$2x-5$	-	-	0	+	+	+	
$x-4$	-	-	-	0	+	+	
$(x-1)^2$	+	0	+	+	+	+	
$f'(x)$	+	ej def.	+	0	-	0	+
$f(x)$	↗	ej def.	↗	lok. max.	↘	lok. min.	↗

Vi ser att $f(x) \rightarrow \mp\infty$, $x \rightarrow 1^\pm$ och $f(x) = \frac{2-\frac{11}{x}}{1-\frac{1}{x}} e^x \rightarrow \infty$, $x \rightarrow \infty$ och på samma sätt $f(x) \rightarrow 0$, $x \rightarrow -\infty$. Vidare är $f(5/2) = -4e^{5/2}$ och $f(4) = -e^4$. Detta ger grafen

Direkt avläsning i grafen ger att ekvationen $f(x) = \frac{2x-11}{x-1} e^x = k$ har exakt tre olika lösningar precis då $-e^4 < k < -4e^{5/2}$.

Svar: $-e^4 < k < -4e^{5/2}$.

6a) Se kursboken eller föreläsninganteckningarna.

6b) Omflyttning av termer följt av konjugatförlängning ger

$$\begin{aligned} \frac{f(x+h) - f(x)}{h} &= \frac{(x+h)\sqrt{x+h} - x\sqrt{x}}{h} = \sqrt{x+h} + x \cdot \frac{\sqrt{x+h} - \sqrt{x}}{h} \\ &= \sqrt{x+h} + \frac{x(x+h-x)}{h(\sqrt{x+h} + \sqrt{x})} = \sqrt{x+h} + \frac{x}{\sqrt{x+h} + \sqrt{x}} \\ &\rightarrow \sqrt{x} + \frac{x}{\sqrt{x} + \sqrt{x}} = \frac{3}{2}\sqrt{x}, \quad h \rightarrow 0 \end{aligned}$$

ty $\sqrt{x}$ är kontinuerlig för $x > 0$. Detta visar att $f'(x) = \frac{3}{2}\sqrt{x}$ för $x > 0$.

Anmärkning: Konjugatförlängning direkt (alltså utan att först dela upp i två termer) funkar också och ger något kortare räkningar.

6c) Sätt $f(x) = \tan x$. Enligt medelvärdessatsen finns ett tal ξ mellan x och y sådant att

$$\tan x - \tan y = f(x) - f(y) = f'(\xi)(x - y) = \frac{1}{\cos^2 \xi}(x - y).$$

Ta belopp av båda led och notera att $-\frac{\pi}{4} \leq \xi \leq \frac{\pi}{4}$ (ty ξ mellan x och y) så att $\cos \xi \geq \frac{1}{\sqrt{2}} \Rightarrow \frac{1}{\cos^2 \xi} \leq 2$. Detta ger att $|\tan x - \tan y| = \frac{1}{\cos^2 \xi}|x - y| \leq 2|x - y|$ vilket skulle visas.

Svar: (a) Se kursboken eller föreläsningsanteckningarna. (b) Se ovan. (c) Se ovan.

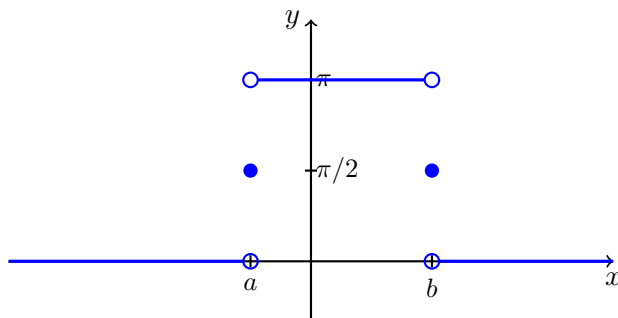
7) Variabelbytet $y = \frac{x - t}{\varepsilon}$ så att $dt = -\varepsilon dy$ ger att

$$\int_a^b \frac{\varepsilon}{(x - t)^2 + \varepsilon^2} dt = \frac{1}{\varepsilon} \int_a^b \frac{dt}{\left(\frac{x-t}{\varepsilon}\right)^2 + 1} = \int_{\frac{x-b}{\varepsilon}}^{\frac{x-a}{\varepsilon}} \frac{dy}{y^2 + 1} = \arctan \frac{x-a}{\varepsilon} - \arctan \frac{x-b}{\varepsilon}.$$

Observera att $\arctan \frac{x-a}{\varepsilon} \rightarrow \frac{\pi}{2}$, $\varepsilon \rightarrow 0^+$ om $x > a$ och att $\arctan \frac{x-a}{\varepsilon} \rightarrow -\frac{\pi}{2}$, $\varepsilon \rightarrow 0^+$ om $x < a$. Om $x = a$ är förstås $\arctan \frac{x-a}{\varepsilon} = 0$ för alla $\varepsilon > 0$ så $\arctan \frac{x-a}{\varepsilon} \rightarrow 0$, $\varepsilon \rightarrow 0^+$. Ge-

nom att hantera andra termen på liknande sätt får vi att $f(x) = \begin{cases} 0 & \text{om } x < a \text{ eller } x > b \\ \pi/2 & \text{om } x = a \text{ eller } x = b \\ \pi & \text{om } a < x < b \end{cases}.$

Detta ger grafen

Svar: Se ovan.